

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 110/07-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 11. decembra 2007 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť doc. JUDr. Ľ. H., CSc., B., zastúpeného advokátom JUDr. M. F. B., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Nc 26/2006 z 9. októbra 2006 a takto

r o z h o d o l :

Základné právo doc. JUDr. Ľ. H., CSc., na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Nc 26/2006 z 9. októbra 2006 p o r u š e n é n e b o l o .

Odôvodnenie:

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 110/07-13 z 24. apríla 2007 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť z 28. novembra 2006 doc. JUDr. L. H., CSc., B. (ďalej aj „sťažovateľ“), v ktorej prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu namietal porušenie základného práva domáhať sa svojich práv na nestrannom súde, resp. na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a porušenie práva na prejednanie veci nestranným súdom (na spravodlivé súdne konanie) podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Nc 26/2006 z 9. októbra 2006 (ďalej aj „napádané uznesenie najvyššieho súdu z 9. októbra 2006“ alebo „napádané uznesenie z 9. októbra 2006“).

Sťažovateľ uviedol, že v odvolacom konaní vedenom Krajským súdom v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“) pod sp. zn. 6 Co 139/2006 vzniesol ako účastník konania námietku zaujatosti proti predsedníčke senátu konajúceho vo veci. Predmetom odvolacieho konania bolo preskúmanie rozsudku Okresného súdu Bratislava III (ďalej aj „okresný súd“) v konaní o žalobe sťažovateľa o ochranu osobnosti vedenom pod sp. zn. 15 C 36/2002, a to na základe odvolania podaného žalovaným účastníkom konania - spoločnosťou P., a. s., B.

Sťažovateľ v tejto súvislosti uviedol: *«...Žalobcu Doc. JUDr. L. H. CSc. v konaní zastupuje JUDr. M. F. advokát, ktorý po zistení, že vec je pridelená do senátu krajského súdu predsedníčky A. B. považoval za povinnosť informovať klienta Doc. JUDr. L. H. CSc., že ako zástupca iného účastníka v právnej veci vedenej na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 6 Co 49/2005, ktorá je právoplatne skončená, podával z poverenia svojho klienta proti sudkyňi A. B. opakovane podnety na začatie disciplinárneho konania, a to Súdnej rade Slovenskej republiky a potom aj ministromi spravodlivosti SR, pričom*

Súdna rada SR z dôvodu, že podnet nezískal dostatočný počet hlasov jej členov, nepodala návrh na začatie disciplinárneho konania proti sudkyňi A. B. a o podnete podanom ministrovi spravodlivosti SR nebolo zatiaľ rozhodnuté, takže tu existuje možnosť, že na základe podnetu podaného advokátom JUDr. M. F. môže byť proti sudkyňi A. B. začaté disciplinárne konanie.

Z podnetov, ktoré na pokyn klienta vypracoval a podal advokát JUDr. M. F. vyplýva, že vo veci vedenej na Krajskom súde v Bratislave sp. zn. 6 Co 49/2005, v ktorej bol síce klient zastúpený advokátom JUDr. M. F. úspešný (avšak ako vyplýva z odôvodnenia rozhodnutia iba preto, že súd bol v zmysle § 243 d OSP viazaný právnym názorom Najvyššieho súdu SR), považujú konanie predsedníčky senátu A. B., ktorá v odôvodnení rozsudku sp. zn. 6 Co 49/2005 sa vyjadrila k rozhodnutiu Najvyššieho súdu SR, a to takým nenáležitým spôsobom, že otvorene spochybnila zákonnosť a spravodlivosť tohto rozhodnutia a použitými výrazmi aj profesionálnu odbornosť sudcov najvyššieho súdu, ktorý v predmetnej veci rozhodovali, za porušenie povinnosti sudcu podľa § 30 ods. 1 zák. č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich v znení neskorších predpisov (...). Práve opakované podnety na začatie disciplinárneho konania proti predsedníčke senátu A. B. advokátom, ktorý zastupuje Doc. JUDr. L. H. CSc. v konaní o ochranu osobnosti, vyvolávajú u tohto obavu, že predsedníčka senátu A. B. práve vzhľadom na osobu jeho právneho zástupcu, ktorý síce z pokynu svojho klienta podnety vypracovával a podával, ale keďže je zrejmé, že právny zástupca dal obsahovú náplň podnetom na disciplinárne konanie voči sudkyňi A. B., nebude sudkyňa vzhľadom na tieto podnety na začatie disciplinárneho konania schopná zachovať si potrebný nadhľad, objektívny prístup a teda neustranne rozhodnúť v konaní o ochranu osobnosti.

Túto obavu z nedostatku neustrannosti sudkyne A. B. možno považovať za objektívne dôvodnú najmä s prihliadnutím na odôvodnenie rozsudku sp. zn. 6 Co 49/2005, ktorý tvorí základ týchto podnetov a z ktorého vyplýva, že sudkyňa A. B. nedokáže ani pokiaľ ide o právny názor najvyššieho súdu tento profesionálne a s nadhľadom prijať, o čom svedčí skutočnosť, že v odôvodnení vyššie uvedeného rozhodnutia umožnila nenáležité kritizovanie a spochybňovanie tohto názoru, a tým aj celého rozhodnutia a dokonca aj sudcov najvyššieho súdu.

Tieto skutočnosti nedávajú dostatočnú záruku, že v konaní, kde Doc. JUDr. L. H. CSc. zastupuje právny zástupca, ktorý síce v inej právnej veci avšak „významne prispieva“

k podávaniu podnetov na disciplinárne konanie proti sudkyňi A. B., bude táto sudkyňa postupovať profesionálne, objektívne a nestranne, keď aj k odbornému názoru a rozhodnutiu najvyššieho súdu pristupuje spôsobom, ktorým ohrozuje dôveru v nezávislé, nestranné a spravodlivé rozhodovanie súdov (§ 30 ods. 1 zákona o sudcoch). Preto obavu Doc. JUDr. L. H. CSc. z nedostatku nestrannosti tejto sudkyne v konaní o ochranu osobnosti, možno považovať za objektívne odôvodnenú. Sudkyňa A. B. vzhľadom na osobu právneho zástupcu Doc. JUDr. L. H. CSc. V konaní o ochranu osobnosti, ktorý síce v inej právnej veci z poverenia klienta podával, ale najmä vypracoval podnety na disciplinárne konanie voči tejto sudkyňi, s prihliadnutím na jej konanie pri vydávaní rozhodnutia vo veci, ktorej sa tieto podnety týkajú, neposkytuje dostatočnú záruku, aby z objektívneho hľadiska bola vylúčená akákoľvek pochybnosť o jej nestrannosti.

Keďže vzhľadom na uvedené predsedníčka senátu A. B. nebola uznesením NS SR sp. zn. 3 Nc 26/2006 vylúčená z konania vo veci sťažovateľa vedenej na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 6 Co 139/2006 a to napriek nedostatku jej nestrannosti z objektívneho hľadiska, došlo týmto rozhodnutím k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (...), aj podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (...)».

Na základe citovanej argumentácie sťažovateľ prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu navrhol, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že najvyšší súd porušil jeho základné právo domáhať sa svojich práv na nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jeho právo na prejednanie veci nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením sp. zn. 3 Nc 26/2006 z 9. októbra 2006, ktorým nevyhlásil sudkyňu krajského súdu JUDr. A. B. z prerokovania a rozhodovania v právnej veci sťažovateľa proti P., a. s., vedenej v rámci odvolacieho konania krajským súdom pod sp. zn. 6 Co 139/2006. Zároveň žiadal, aby ústavný súd napádané uznesenie najvyššieho súdu z 9. októbra 2006 zrušil.

Uznesenie ústavného súdu č. k. III. ÚS 110/07-13 z 24. apríla 2007, ktorým bola sťažovateľova sťažnosť prijatá na ďalšie konanie, bolo právnomu zástupcovi sťažovateľa aj najvyššiemu súdu doručené 16. mája 2007.

Najvyšší súd sa aj napriek opakovaným výzvam ústavného súdu z 11. mája 2007, 19. júna 2007, 26. júla 2007, 28. augusta 2007 a z 18. októbra 2007 nevyjadril k sťažnosti

sťažovateľa ani k otázke konania verejného ústneho pojednávania v predmetnej veci. Vo výzve z 18. októbra 2007 ústavný súd okrem iného upozornil najvyšší súd ako účastníka konania, že pokiaľ sa v stanovenej lehote (10 dní) opätovne nevyjadrí k otázke konania verejného ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti, bude ústavný súd vychádzať z predpokladu, že najvyšší súd súhlasí s upustením od konania verejného ústneho pojednávania v danej veci.

Výzva ústavného súdu z 18. októbra 2007 bola najvyššiemu súdu doručená 23. októbra 2007. Najvyšší súd na ňu žiadnym spôsobom nereagoval (obdobne ako v prípade predchádzajúcich výziev ústavného súdu týkajúcich sa sťažovateľovej sťažnosti).

Právny zástupca sťažovateľa ústavnému súdu 5. decembra 2007 oznámil, že sťažovateľ súhlasí s upustením od konania verejného ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

Vzhľadom na tieto skutočnosti upustil ústavný súd od ústneho pojednávania v danej veci (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde), pretože po oboznámení sa s obsahom sťažnosti a k nej pripojených listinných dôkazov, ako aj s obsahom veci sa týkajúcich súdnych spisov, dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd z obsahu sťažnosti sťažovateľa vrátane jej príloh, ako aj z obsahu ústavným súdom vyžiadaných súdnych spisov týkajúcich sa konaní vedených krajským súdom pod sp. zn. 6 Co 139/2006 a sp. zn. 6 Co 49/2005, ako aj zo súdneho spisu týkajúceho sa rozhodovania najvyššieho súdu o námietke zaujatosti pod sp. zn. 3 Nc 26/2006 zistil nasledovný skutkový stav, relevantný pre posúdenie sťažovateľovej sťažnosti:

Sťažovateľ podal okresnému súdu žalobu o ochranu osobnosti proti P., a. s., B. V tomto konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 36/2002 bol zastúpený splnomocneným právnym zástupcom, advokátom JUDr. M. F.

V priebehu konania v sťažovateľovej právnej veci najvyšší súd na základe mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky zrušil rozsudkom sp. zn. M Cdo 59/02 z 29. septembra 2003 právoplatný rozsudok Okresného súdu Bratislava I č. k. 12 C 226/97-34 z 13. januára 1999, ako aj potvrdzujúci odvolací rozsudok krajského súdu sp. zn. 13 Co 152/2000 z 9. novembra 2000 vo veci žaloby Ing. R. F., zastúpeného taktiež splnomocneným právnym zástupcom advokátom JUDr. M. F., o určenie, že v žalobe označená nehnuteľnosť patrí do aktív majetku, ktorý je predmetom dedičstva po poručiiteľke označenej v žalobe. Okresný súd Bratislava I po vrátení veci na ďalšie konanie žalobu Ing. R. F. opäť prerokoval a rozsudkom č. k. 20 C 1/04-107z 30. apríla 2004 jej vyhovel. Rozsudok napadla odvolaním jedna zo žalovaných. Senát krajského súdu, ktorému predsedala sudkyňa JUDr. A. B., v odvolacom konaní rozsudkom č. k. 6 Co 49/05-138 z 25. októbra 2005 napadnutý prvostupňový rozsudok Okresného súdu Bratislava I vo veci samej potvrdil zmeniac iba výrok týkajúci sa rozhodnutia o náhrade trov prvostupňového konania.

V odôvodnení rozsudku č. k. 6 Co 49/05-138 z 25. októbra 2005 krajský súd okrem iného uviedol: *«...V prejednávanej veci Najvyšší súd SR rozsudkom z 29. 9. 2003 č. k. M Cdo 59/02 zrušil prvý rozsudok Okresného súdu Bratislava I z 13. 1. 1999 č. k. 12 C 226/97-34, ktorým bol návrh zamietnutý a tiež zrušil rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 9. 11. 2000 č. k. 13 Co 152/2000, ktorým bol rozsudok súdu prvého stupňa potvrdený. V spomenutom rozsudku Najvyšší súd SR vyjadril tento právny názor: „Vydanie veci postupom podľa zák. č. 87/1991 Zb. len jednému z dedičov po pôvodnom vlastníkovi, ktorého vec prevzal štát bez právneho dôvodu a ku ktorej po celý čas od jej prevzatia až do dňa účinnosti reštitučného zákona nenadobudol vlastnícke právo iný subjekt, nebráni prejednávaniu tejto veci v dedičskom konaní o dodatočnom prejednaní dedičstva. Pokiaľ štát prevzal vec bez právneho dôvodu a vlastnícke právo vlastníka nikdy nezaniklo, nemožno zo skutočnosti, že účinnosťou reštitučného zákona mohol uplatniť reštitučný nárok, vyvodiť, že už nemôže uplatňovať právo na ochranu vlastníctva podľa Občianskeho zákonníka. Možnosť navrhnúť podľa reštitučného zákona vydanie veci, ktorú prevzal štát bez právneho dôvodu, nezavaruje vlastníka práva na ochranu vlastníckeho práva podľa Občianskeho zákonníka. Právo na ochranu vlastníctva podľa všeobecných občianskoprávných predpisov*

nemožno odoprieť ani vlastníkovi, ktorý nespĺňal podmienky oprávnenej osoby podľa reštitučného zákona. Rovnako dedičovi, ktorý sa až do vyporiadania dedičstva považuje za vlastníka (spoluvlastníka) veci, nemožno odoprieť právo na prejednanie veci ako predmetu dedičstva v dedičskom konaní o jeho dodatočnom prejednaní. Vydanie veci postupom podľa reštitučného zákona nespôsobuje preto nedostatok naliehavého právneho záujmu dediča (ktorý si nárok podľa tohto zákona neuplatnil, prípadne ani uplatniť nemohol) na žalobe o určenie, že poručiteľ, ktorého vec prevzal štát bez právneho dôvodu, bol v čase svojej smrti jej vlastníkom."

Tento názor Najvyššieho súdu SR nerešpektuje to, že zák. č. 87/1991 Zb. je konštruovaný na princípe vydania veci oprávnenej osobe ex nunc, takže oprávnená osoba sa stáva vlastníkom veci po uzavretí dohody o vydaní veci alebo po tom, ako nadobudne právoplatnosť rozsudok ukladajúci povinnej osobe povinnosť vydať vec. Dňa 17. 10. 1994 nadobudol právoplatnosť rozsudok býv. Obvodného súdu Bratislava I z 29. 6. 1993, ktorým bola povinnej osobe uložená povinnosť vydať odporkyni I/ predmetnú nehnuteľnosť v celosti, takže týmto dňom sa odporkyňa I/ stala jej vlastníčkou. Keďže predmetná nehnuteľnosť bola vydaná odporkyni I/ v celosti (§ 5 ods. 1 posledná veta zák. č. 87/1991 Zb.), nemôže patriť do dedičstva po nebohej J. K. Dôsledkom právneho názoru Najvyššieho súdu SR bude to: že výlučnému vlastníckemu právu odporkyne I/ bude konkurovať vlastnícke právo ostatných dedičov po J. K. Okrem toho, Najvyšší súd SR svojím rozsudkom zrušil rozsudok prvostupňového i odvolacieho súdu napriek tomu, že v odôvodnení naznačil, že navrhovateľ sa mal správne domáhať určenia, že J. K. bola v čase svojej smrti vlastníčkou spornej nehnuteľnosti a nie teda určenia, že sporná nehnuteľnosť patrí do aktív majetku, ktorý je predmetom dedičstva po nej. Žalovaným určením (navrhovateľ petit návrhu nezmenil) totiž dochádza k obchádzaniu zákonného postupu pri prejednaní dedičstva (§ 175a a nasl. O. s. p.).

Napriek tomu, že odvolací súd z vyššie uvedených dôvodov nezdieľa právny názor Najvyššieho súdu, je ním viazaný (§ 243d druhá veta O. s. p.). Za tejto situácie nezostalo odvolaciemu súdu iné, než napadnutý rozsudok vo veci samej potvrdiť podľa § 219 O. s. p.

»

Ing. R. F. podal 1. marca 2006 prostredníctvom svojho právneho zástupcu - advokáta JUDr. M. F., podnet Súdnej rade Slovenskej republiky (ďalej len „súdna rada“) na podanie návrhu na začatie disciplinárneho konania proti sudkyňi krajského súdu JUDr. A. B. z dôvodu, že ako predsedníčka senátu umožnila také písomné vyhotovenie rozsudku č. k. 6 Co 49/05-138 z 25. októbra 2005, ktoré, pokiaľ ide o jeho odôvodnenie, hodnotí zákonom odporujúcim spôsobom právny názor vyjadrený v rozhodnutí súdu vyššieho stupňa spochybňujúc jeho zákonnosť a spravodlivosť ako aj odbornú spôsobilosť sudcov, ktorí vo veci rozhodovali, čím vážne ohrozuje dôveru účastníkov konania v spravodlivé rozhodovanie súdov.

V právnej veci sťažovateľa rozhodol Okresný súd Bratislava III tak, že rozsudkom sp. zn. 15 C 36/2002 žalobe vyhovel. Žalovaný účastník konania podal proti rozsudku odvolanie, na základe ktorého bol spis predložený 27. marca 2006 krajskému súdu príslušnému na konanie o podanom odvolaní. Vec bola pod sp. zn. 6 Co 139/2006 pridelená senátu, ktorému predsedala sudkyňa krajského súdu JUDr. A. B.

Súdna rada prerokovala 9. mája 2006 podnet Ing. R. F. na podanie návrhu na začatie disciplinárneho konania proti sudkyňi JUDr. A. B. a uznesením č. 1026 konštatovala, že uvedený podnet nezískal potrebný počet hlasov, aby na jeho základe súdna rada návrh na začatie disciplinárneho konania podala.

Dňa 29. septembra 2006 bol Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) osobne podaný podnet Ing. R. F. z 26. septembra 2006, v ktorom prostredníctvom svojho právneho zástupcu - advokáta JUDr. M. F. - požiadal o podanie návrhu na začatie disciplinárneho konania proti sudkyňi krajského súdu JUDr. A. B. z obdobných dôvodov ako v predchádzajúcom podnete adresovanom súdnej rade.

Podaním z 29. septembra 2006 vzniesol sťažovateľ, taktiež prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu - advokáta JUDr. M. F., v odvolacom konaní sp. zn. 6 Co 139/2006 námietku zaujatosti proti predsedníčke senátu JUDr. A. B. argumentujúc, že vzhľadom na opakované podanie podnetov na začatie disciplinárneho konania proti nej v súvislosti s odôvodnením rozsudku krajského súdu č. k. 6 Co 49/05-138 z 25. októbra

2005 v právnej veci žalobcu Ing. R. F. vzniká odôvodnená obava, že osoba sudkyne JUDr. A. B. neposkytuje dostatočné záruky nestrannosti vo vzťahu k splnomocnenému právnomu zástupcovi sťažovateľa, advokátovi JUDr. M. F., ktorý v mene Ing. R. F. podnety na začatie disciplinárneho konania proti sudkyňi JUDr. A. B. vypracoval a podal.

Predsedníčka senátu krajského súdu JUDr. A. B. sa k vznesenej námietke zaujatosti vyjadrila v podaní z 2. októbra 2006 a následne (3. októbra 2006) predložila spis nadriadenému súdu (najvyššiemu súdu) na rozhodnutie o námietke zaujatosti.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 3 Nc 26/2006 z 9. októbra 2006 rozhodol, že predsedníčka senátu krajského súdu JUDr. A. B. nie je vylúčená z prerokúvania a rozhodovania v právnej veci sťažovateľa vedenej v rámci odvolacieho konania krajským súdom pod sp. zn. 6 Co 139/2006. V odôvodnení svojho rozhodnutia okrem iného uviedol: *«...Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Bratislave (§ 16 ods. 1 O. s. p.) posudzoval opodstatnenosť námietky zaujatosti A. B. z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Vychádzal pritom z § 14 ods. 1 O. s. p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o nezaujatosti.*

Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednávaniu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu, sledovanému uvedeným ustanovením, zodpovedá aj právna úprava skutočnosti, ktorá je z hľadiska vylúčenia sudcu považovaná za právne relevantnú. Je ňou určitý právne významný vzťah sudcu, a to buď k veci (o takýto vzťah ide vtedy, ak sudca má svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia o veci), alebo k účastníkom konania (o taký vzťah ide napríklad vtedy, ak sudca má k nemu osobný, priateľský alebo iný vzťah so zreteľom na ktorý možno mať pochybnosti o jeho nezaujatosti) a napokon k zástupcom účastníkov konania.

Subjektívne hľadisko účastníka (jeho osobný názor, domnienka, úvaha) je predmetom posúdenia otázky prípadnej zaujatosti namietaného sudcu nadriadeným súdom, rozhodovanie o tejto otázke je ale viazané výlučne na objektívne hľadisko. Nemožno preto bez ďalšieho vychádzať len zo samotných pochybností účastníka o vzťahu sudcu

k prejednávanej veci, k účastníkom konania alebo k ich zástupcom, ale vždy treba posúdiť skutočnosti, ktoré viedli k týmto pochybám účastníka. Nadriadený súd môže vylúčiť namietaného sudcu z pojednania a rozhodovania veci až vtedy, keď je evidentné, že tvrdený vzťah sudcu existuje a svojou povahou a intenzitou vykazuje znaky relevantné v zmysle § 14 ods. 1 O. s. p.

Súčasťou základného práva na pojednanie veci pred nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky nie je preto povinnosť súdu vyhovieť návrhu účastníka súdneho konania, ktorý podal takýto návrh podľa § 15 O. s. p. a vylúčiť označeného sudcu z ďalšieho pojednania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na pojednanie veci nestranným súdom je iba povinnosť súdu pojednať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho pojednania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (vid' uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 27/98 z 25. marca 1998). I keď zákon v § 14 ods. 1 O. s. p. spája vylúčenie sudcov z pojednania a rozhodovania vo veci nielen so skutočne preukázanou zaujatosťou, ale aj vtedy, ak možno mať čo i len pochybnosť o ich nezaujatosti [vid' tiež zásady prijaté judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorých spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („justice must not only be done, it must also be seen to be done“)], nemožno prehliadať, že rozhodnutie o vylúčení sudcu podľa § 14 ods. 1 O. s. p. predstavuje výnimku z významnej ústavnej zásady, že nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky). Vzhľadom na to možno vylúčiť sudcu z pojednania a rozhodovania pridelenej veci len celkom výnimočne a zo skutočne závažných dôvodov, ktoré mu zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom objektívne, nezaujato a spravodlivo.

Sudca v rámci výkonu súdnictva rozhoduje o právach a povinnostiach fyzických a právnických osôb. Ako predstaviteľ súdnej moci je v porovnaní s inými častejšie objektom kritiky v oznamovacích prostriedkoch, k jeho konaniu a rozhodovaniu môžu byť vznášané námietky a výhrady v opravných prostriedkoch, sťažnostiach, jeho procesný postup a aj rozhodovanie sa môže stať súčasťou kritiky v najrozmanitejších formách vyjadrovania nespokojnosti. Adekvátne tomu sa ale u sudcu predpokladá aj vyšší stupeň tolerancie k takýmto formám prejavu nesúhlasu a tiež to, že pri ďalšom pojednávaní a rozhodovaní veci dokáže zachovať potrebný nadhľad napriek tomu, že účastník konania alebo jeho zástupca sa kriticky vyjadrili voči osobe sudcu alebo vyslovili nesúhlas a nespokojnosť

s jeho určitým konaním.

V prejednávanej veci obavu žalobcu z možnosti neobjektívneho rozhodovania a pochybnosti o nezáujatosti sudkyne vzbudzuje skutočnosť, že je zastúpený advokátom JUDr. M. F., ktorý v inom konaní zastupuje účastníka nespokojného s postupom A. B. do tej miery, že voči nej podal podnet na podanie návrhu na začatie disciplinárneho konania a že aj pri podávaní tohto podnetu zastupoval tohto účastníka JUDr. M. F. Žalobca teda namieta, že u menovanej sudkyne sa z tohto dôvodu vytvoril voči uvedenému advokátovi vzťah, ktorý je relevantný z hľadiska § 14 ods. 1 O. s. p.

Zástupcom, ktorý je oprávnený konať za zastúpeného, môže byť aj advokát. Advokát pri výkone advokácie zastupuje klientov v konaní pred súdmi, orgánmi verejnej moci a inými právnymi subjektami, obhajuje klientov v trestnom konaní, poskytuje im právne rady, spisuje listiny o právnych úkonoch, spracúva právne rozbor, spravuje majetok a poskytuje ďalšie formy právneho poradenstva a právnej pomoci. Tieto právne služby vykonáva sústavne a za odmenu (porovnaj § 1 ods. 2 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o advokácii“). Advokát je (v medziach stanovených všeobecne záväznými právnymi predpismi) viazaný príkazmi klienta (viď § 2 ods. 2 zákona o advokácii). Pri výkone advokácie je povinný presadzovať práva a záujmy klienta a riadiť sa jeho pokynmi; pokynmi klienta nie je viazaný len ak sú v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi (viď § 18 ods. 1 zákona o advokácii).

Z oboch podnetov na podanie návrhu na začatie disciplinárneho konania vyplýva, že boli výrazom nespokojnosti účastníka konania vedeného na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 6 Co 49/2005. JUDr. M. F. nebol účastníkom konania a ani nevyjadril svoju osobnú nespokojnosť s postupom sudkyne. Podané podnety boli úkonmi účastníka, nie advokáta. Pokiaľ ako advokát konal v mene účastníka a podnety za neho vypracoval a podal, robil tak len v rámci svojej profesie a právnej služby poskytovanej tomuto klientovi. Pri poskytovaní právnej služby bol navyše viazaný príkazmi a pokynmi klienta (v námietke zaujatosti je táto skutočnosť vyjadrená - viď slová „z poverenia svojho klienta“).

Vo všeobecnosti sú vzťahy sudcov, ktorí konajú a rozhodujú v občianskom súdnom konaní, a advokátov, s ktorými sudcovia prichádzajú do styku pri výkone súdництва, založené na profesionálnej, odbornej a vecnej báze, teda nie osobnej. Žalobca v námietke

zaujatosti netvrdí, že by A. B. mala (priamy) osobný vzťah k advokátovi JUDr. M. F. Existenciu takéhoto vzťahu nepotvrzuje ani obsah spisu. Zaujatosť menovanej sudkyne vyvodil žalobca z takej skutkovej okolnosti, ktorá ešte sama osebe nesvedčí o tom, že by vo všeobecnosti profesionálny vzťah sudkyne a advokáta vykazoval znaky osobného vzťahu menovanej sudkyne k advokátovi.

Samotná skutočnosť, že sudkyňa má konať a rozhodovať v určitom konaní (o ochranu osobnosti), kde účastníka zastupuje advokát, ktorý v rámci poskytovania právnej služby zastupuje iného účastníka v inej právnej veci prejednáwanej tou istou sudkyňou (o určenie, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva), v ktorej tým istým advokátom zastúpený účastník konania prejavil svoju nespokojnosť s postupom veci prejednáwanej sudkyne do tej miery, že advokát, riadiaci sa pokynom klienta vypracoval a príslušnému orgánu doručil podnet na podanie návrhu na začatie disciplinárneho konania voči sudkyňi, nieje bez ďalšieho možné považovať za okolnosť zakladajúcu pochybnosti o nezaujatom prístupe sudkyne (§ 14 ods. 1 O. s. p.). Až keby z iných okolností bolo preukázané prekročenie rámca profesionálneho charakteru vzťahu sudkyne a advokáta, bolo by možné prikrčiť k posúdeniu, či v tejto konkrétnej situácii (odlišnej od situácie, ktorá zatiaľ vyplýva zo spisu v prejednáwanej veci) nejde o dôvod zakladajúci vylúčenie sudkyne z prejednávania a rozhodovania veci. Dovtedy, kým nebude preukázané takéto prekročenie uvedeného rámca, treba mať ale za to, že A. B., napriek v námietke zaujatosti uvedeným okolnostiam, dokáže v prejednáwanej veci zachovať potrebný nadhľad a objektívny, nezaujatý prístup.

Nakoľko Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil žiadnu takú okolnosť, ktorá by mohla byť považovaná za relevantnú z hľadiska § 14 ods. 1 O. s. p., nevyhovel vznesenej námietke zaujatosti a rozhodol tak, že namietaná sudkyňa nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania tejto veci.»

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podľa § 14 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.

Právu účastníka súdneho konania na nestranný súd (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) zodpovedá ústavná povinnosť súdov prerokovať a rozhodnúť každú vec tak, aby voči účastníkom postupovali nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžali a objektívne posúdili všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ má právomoc o nich rozhodnúť (mutatis mutandis II. ÚS 71/97, III. ÚS 24/05).

Základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom je v občianskom súdnom konaní garantované prostredníctvom inštitútu vylúčenia sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia pre zaujatosť. Z uvedeného dôvodu možno sudcu vylúčiť buď na návrh účastníka súdneho konania, alebo na základe návrhu samotného sudcu. Súčasťou práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom však nie je povinnosť súdu vyhovieť návrhu oprávnených osôb a vylúčiť nimi označeného sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Základné právo na prerokovanie veci nestranným súdom zahŕňa v tomto smere iba povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (mutatis mutandis I. ÚS 73/97).

Nestrannosť je potrebné skúmať z dvoch hľadísk, a to zo subjektívneho hľadiska nestrannosti, v danom prípade je potrebné zistiť osobné presvedčenie sudcu prejednávajúceho prípad, a z objektívneho hľadiska nestrannosti, t. j. či sú poskytnuté dostatočné záruky pre vylúčenie akejkoľvek pochybnosti o sudcovej nestrannosti. V prípade subjektívneho hľadiska sa nestrannosť sudcu predpokladá až do predloženia dôkazu opaku (P. v. Belgicko - rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva - ďalej len „ESLP“ z 1. októbra 1982).

Nie je možné uspokojiť sa len so subjektívnym hľadiskom nestrannosti, ale je potrebné skúmať, či sudca poskytuje záruky nestrannosti aj z objektívneho hľadiska. Objektívna nestrannosť sa posudzuje podľa vonkajších objektívnych skutočností. Sudca sa má objektívne javiť v očiach strán, že je nestranný, a zároveň musí byť vylúčená akákoľvek vonkajšia oprávnená pochybnosť o jeho nestrannosti (III. ÚS 16/00). Nestrannosť sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či je možné usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť (III. ÚS 24/05).

Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti zákonného sudcu je to, či dôvod obavy je objektívny. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (P. v. Spojené kráľovstvo).

Relevantná obava z nedostatku nestrannosti sudcu sa musí zakladať na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Existencia oprávnených pochybností závisí od posúdenia konkrétnych okolností prípadu. Tzv. objektívna nestrannosť sa teda posudzuje nie podľa subjektívneho postoja sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Sudca môže byť subjektívne absolútne nestranný, ale i napriek tomu môže byť jeho nestrannosť vystavená oprávneným pochybnostiam vzhľadom na jeho status, rôzne funkcie, ktoré postupne vo veci vykonával, alebo vzhľadom na jeho pomer k veci, k stranám konania, k ich právnym zástupcom, k svedkom a pod. Z tohto hľadiska preto nezáleží ani na tom,

že sudca sa k návrhu na jeho vylúčenie vyjadril v tom zmysle, že sa vnútorne necíti byť zaujatý. Rozhodujúce nie je jeho stanovisko, ale existencia objektívnych skutočností, ktoré vzbudzujú pochybnosť o jeho nestrannosti v očiach strán a verejnosti (mutatis mutandis III. ÚS 24/05).

Sudcom je uložená povinnosť zachovávať maximálnu diskrétnosť, ak majú súdiť vec, aby sa nenarušil ich obraz nestranných sudcov (B. v. Taliansko - rozsudok ESĽP zo 16. septembra 1999).

Vychádzajúc z citovaných ústavných kritérií, po oboznámení sa s obsahom napádaného uznesenia najvyššieho súdu z 9. októbra 2006, ako aj s obsahom ďalších označených relevantných podkladov dospel ústavný súd k názoru, že skutkové a právne závery najvyššieho súdu uvedené v napádanom uznesení z 9. októbra 2006, nie sú arbitrárne ani zjavne neodôvodnené.

Najvyšší súd sa v rámci posúdenia sťažovateľom vznesenej námietky zaujatosti predsedníčky senátu krajského súdu JUDr. A. B. oboznámil s obsahom podnetov na začatie disciplinárneho konania podaných proti nej Ing. R. F. prostredníctvom advokáta JUDr. M. F.

Posudzujúc otázku zachovania spravodlivej rovnováhy medzi základným právom účastníkov súdneho konania nebyť odňatý svojmu zákonnému sudcovi (čl. 48 ods. 1 ústavy) a sťažovateľom uplatňovaným nárokom na ochranu základného práva na nezávislý a nestranný súd (čl. 46 ods. 1 ústavy) dospel k záveru, že v danom prípade neboli preukázané skutočnosti svedčiace o prekročení rámca „...*profesionálneho charakteru vzťahu*...“ sudkyne JUDr. A. B. k právnenému zástupcovi sťažovateľa advokátovi JUDr. M. F. Najvyšší súd svoj záver založil okrem iného na skutočnostiach, že JUDr. M. F. konal pri podávaní podnetov v súlade so zákonom č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, t. j. podľa pokynov svojho klienta, ktorými bol viazaný, pričom vo svojom mene nevyjadroval nespokojnosť s postupom JUDr. A. B., ktorá na druhej strane žiadnym konaním neprekročila potrebnú mieru zdržanlivosti sudcu, pokiaľ ide o uplatnenie

právnych prostriedkov (podanie podnetov) zo strany Ing. R. F., ktoré boli výrazom jeho nespokojnosti s postupom JUDr. A. B. ako predsedníčky senátu krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 6 Co 49/05.

Samotnú skutočnosť, že sťažovateľov právny zástupca advokát JUDr. M. F. zastupoval aj Ing. R. F. pri podaní podnetov na začatie disciplinárneho konania proti predsedníčke senátu JUDr. A. B., nepovažoval najvyšší súd v danom prípade za dostatočne závažnú a spôsobilú samu osebe založiť relevantnú obavu z nedostatku nestrannosti uvedenej sudkyne.

Uvedené závery najvyššieho súdu možno považovať z ústavného hľadiska za dostatočné a relevantné. Ústavný súd dospel k tomuto názoru prihliadajúc aj k tej skutočnosti, že v čase, keď sťažovateľ prostredníctvom splnomocneného právneho zástupcu JUDr. M. F. vzniesol námietku zaujatosti, bolo už známe rozhodnutie súdnej rady, že návrh na začatie disciplinárneho konania na základe podnetu Ing. R. F. nepodá. Druhý podnet na podanie návrhu na začatie disciplinárneho konania proti JUDr. A. B. adresovaný ministrovi spravodlivosti podal JUDr. M. F. ako právny zástupca Ing. R. F. prakticky v rovnakom čase, v akom (poukazujúc na tento dôvod) vzniesol v pozícii právneho zástupcu sťažovateľa námietku zaujatosti proti JUDr. A. B. v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 6 Co 139/2006.

Postup právneho zástupcu sťažovateľa v súvislosti s podaním druhého podnetu na začatie disciplinárneho konania proti JUDr. A. B. nebol protiprávny, ale objektívne vyvolal bez priameho prispenia sudkyne procesnú situáciu na základe ktorej sa sťažovateľ domáhal jej vylúčenia z prerokovania a rozhodovania vo svojej právnej veci. Za daných okolností preto sťažovateľ nemôže s úspechom namietat' porušenie základného práva na nezávislý a nestranný súd iba na základe tejto situácie, pokiaľ sudkyňa, proti ktorej podnet smeroval, zachovala vo vzťahu k jeho právnomu zástupcovi z hľadiska reakcie na podanie podnetu potrebnú mieru zdržanlivosti (obdobne napr. III. ÚS 302/05).

Ústavný súd sa vzhľadom na uvedené skutočnosti nedomnieva, že by závery krajského súdu v predmetnej veci bolo možné kvalifikovať ako zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak nezlučiteľné so sťažovateľom označenými článkami ústavy a dohovoru.

Z už uvedených dôvodov ústavný súd sťažnosti nevyhovet vysloviac, že sťažovateľovo základné právo domáhať sa ochrany svojich práv na nestrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jeho právo na prejednanie veci nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru porušené nebolo (výrok nálezu).

Keďže ústavný súd vyslovil, že označené práva, ktorých porušenie sťažovateľ namietal, porušené neboli, návrhom na zrušenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu z 9. októbra 2006 ani priznaním náhrady trov konania pred ústavným súdom sa už nezaoberal, pretože tieto sa viažu na vyhovenie sťažnosti.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. decembra 2007